

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

План лекції

1. Сутність та склад оборотних активів.
2. Методика аналізу оборотних активів.

1. СУТНІСТЬ ТА СКЛАД ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

- **Оборотні активи** – це сукупність матеріально-речових цінностей і грошових коштів, які беруть одноразову участь у виробничому процесі, кардинально змінюючи при цьому свою натурально-речову форму, і цілком переносять свою вартість на новостворений продукт протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу.

Класифікація оборотних активів

1. За джерелами формування

- Валові – увесь обсяг оборотних активів незалежно від джерел їх фінансування
- Чисті - частина оборотних активів, що сформована за рахунок власного та довгостроково залученого капіталу (розраховують як різницю між вартістю валових оборотних активів та сумою поточних фінансових зобов'язань.)
- Власні – частина оборотних активів, що сформована тільки за рахунок власних коштів

2. За характером участі в операційному процесі

- Оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл підприємства (запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів; обсяг незавершеного виробництва, запаси готової продукції)
- Оборотні активи, що обслуговують фінансовий (грошовий) цикл підприємства (дебіторська заборгованість та ін.)

3. За періодом функціонування оборотних активів

- Постійна частина оборотних активів. Вона являє собою незмінну частину їх розміру, яка не залежить від сезонних та інших коливань операційної діяльності підприємства і не пов'язана з формуванням запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання, дострокового завозу та цільового призначення. Іншими словами, вона розглядається як незнижуваний мінімум оборотних активів, необхідний підприємству для здійснення операційної діяльності.
- Змінна частина оборотних активів. Вона являє собою частину, яка пов'язана із сезонним зростанням обсягу виробництва і реалізації продукції, необхідністю формування в окремі періоди господарської діяльності підприємства запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання, дострокового завозу та цільового призначення.

Класифікація оборотних активів

4. За методами оптимізації

- Нормовані - активи, що можуть бути точно визначені і зафіксовані як планові величини. Це матеріальні обігові активи
- Ненормовані – всі фонди обертання за виключенням відвантаженої готової продукції

5. За формою існування

- Матеріальні – оборотні активи у формі запасів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, незавершеного виробництва, готової продукції
- Фінансові – оборотні активи у формі грошових коштів, короткострокових фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості

6. За ступенем ліквідності

- високоліквідні оборотні активи (гроші, короткострокові цінні папери);
- середньоліквідні оборотні активи (товари; непрострочена дебіторська заборгованість);
- низьколіквідні оборотні активи (матеріальні оборотні активи: виробничі запаси, готова продукція на складі, незавершене виробництво; прострочена дебіторська заборгованість).

Структура оборотних активів

Запаси

Поточні біологічні активи

Векселі одержані

Дебіторська заборгованість

- за продукцію, товари, роботи, послуги
- за розрахунками:
 - за виданими авансами
 - з бюджетом
 - у тому числі з податку на прибуток
- Інша поточна дебіторська заборгованість (розрахунки за претензіями, за страхуванням майна тощо)

Поточні фінансові інвестиції

Гроші та їх еквіваленти

Витрати майбутніх періодів

Інші оборотні активи

ЗАПАСИ - АКТИВИ, ЯКІ:

утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності (товари);

перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва (малоцінні та швидкозношуючі предмети);

утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою (сировина, матеріали тощо).

1. Запаси

Виробничі запаси

Незавершене виробництво

Готова продукція

Залишки

покупних

напівфабрикатів

ектованих

товарів

напівфабрикатів і комплектуючих виробів

власного виробництва і валова заборгованість

згідно з умовами договорів із замовниками і

які придбані підприємствами для подальшого продажу.

запасних частин, тари, будівельних матеріалів

замовників за будівельними контрактами

відповідають технічним умовам і стандартам.

Оборотні активи

2. Поточні біологічні активи

- вартість поточних біологічних активів тваринництва (дорослі тварини на відгодівлі і в нагулі, птиця, звірі, кролики, дорослі тварини, вибраквані з основного стада для реалізації

3. Векселі одержані

- також результати (зерно, техніку, овочі та інші культури)
- заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), інші активи, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями

4. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги

- заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги

5. Дебіторська заборгованість за розрахунками

- Виникає за переплаченими податками, зборами та іншими платежами до бюджету, виданими авансами, нарахованими дивідендами, відсотками, надходження яких очікують, а також

Оборотні активи

6. Інша поточна дебіторська заборгованість

- Інші види поточної дебіторської заборгованості, які не ввійшли до попередньої статті

7. Поточні фінансові інвестиції

- Інвестиції, що легко реалізуються та призначаються для утримання протягом терміну, що не перевищує 1 рік, а також

8. Гроші та їх еквіваленти

- балансу (короткострокові комерційні готівка в касі підприємства, гроші на ринкові папери, казначейські векселі, поточних та інших рахунках у банках, короткострокові боргові цінні папери, депозитні сертифікати, інші цінні папери

9. Витрати майбутніх періодів

- витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних

10. Інші оборотні активи

Функції оборотних активів

- Виробнича
 - Забезпечує безперервність процесу виробництва при постійному формуванні на підприємстві запасів матеріальних ресурсів
- Платіжно-розрахункова
 - Впливає на стан тієї частини коштів, яка вилучена до сфери обігу, впливає безпосередньо на стан розрахунків і в цілому на грошовий обіг

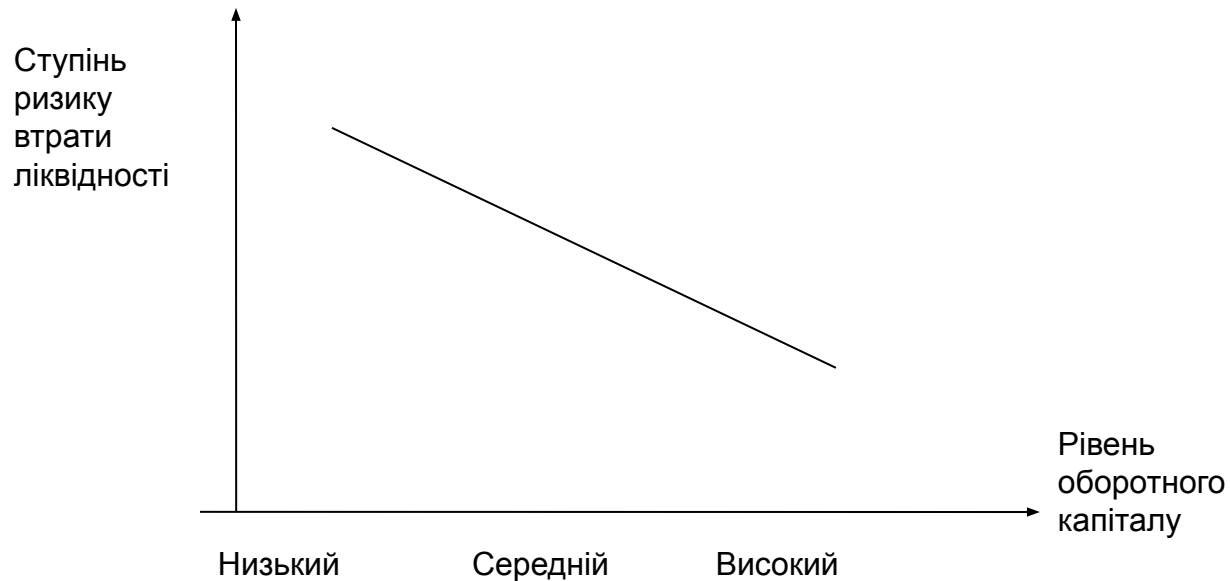
- **2. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ
ОБОРОТНИХ
АКТИВІВ.**

Алгоритм аналізу оборотних

активів

Горизонтальний аналіз оборотних активів

Чим більший розмір оборотних коштів підприємства, тим нижче ризик втрати ліквідності.

При низькому рівні оборотних активів виробнича діяльність не підтримується належним чином, звідси - можлива втрата ліквідності, періодичні збої в роботі і низький прибуток.

При деякому оптимальному рівні оборотного капіталу прибуток стає максимальним. Подальше підвищення розміру оборотних активів приведе до того, що підприємство буде мати у своєму розпорядженні тимчасово вільні, непрацюючі поточні активи, а також зайві витрати фінансування, що спричинить зниження прибутку.

Алгоритм аналізу оборотних активів

- $Tr(ЧД) > Tr(ОА) > 100\%$

- Зростання оборотних активів в більшій мірі ніж зростання чистого доходу, може свідчити про відволікання фінансових ресурсів, зменшення ефективності використання оборотних активів і погіршення фінансового стану підприємства в цілому.

Алгоритм аналізу оборотних активів

Стаття балансу	На початок аналізу		На кінець аналізу		Відхилення	
	сума, тис. гривень	%	сума, тис. гривень	%	Абсолютне, тис. гривень	Структурні зрушення, п. п
1	2	3	4	5	6	7
Оборотні активи - усього		100		100		
1. Запаси						
1.1. Виробничі запаси						
1.2. Незавершене виробництво						
1.3. готова продукція						
1.4. Товари						
2. Поточні біологічні активи						
3. Векселі одержані						
4. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги						
5. Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
5.1. З бюджетом						
5.2. За виданими авансами						
5.3. З нарахованих доходів						
5.4. Із внутрішніх розрахунків						
6. Інша поточна дебіторська заборгованість						
7. Поточні фінансові інвестиції						
8. Грошові кошти та їх еквіваленти						
9.1. У національній валюті						
9.2. В іноземній валюті						
10. Витрати майбутніх періодів						
11. Інші оборотні активи						

Висновки

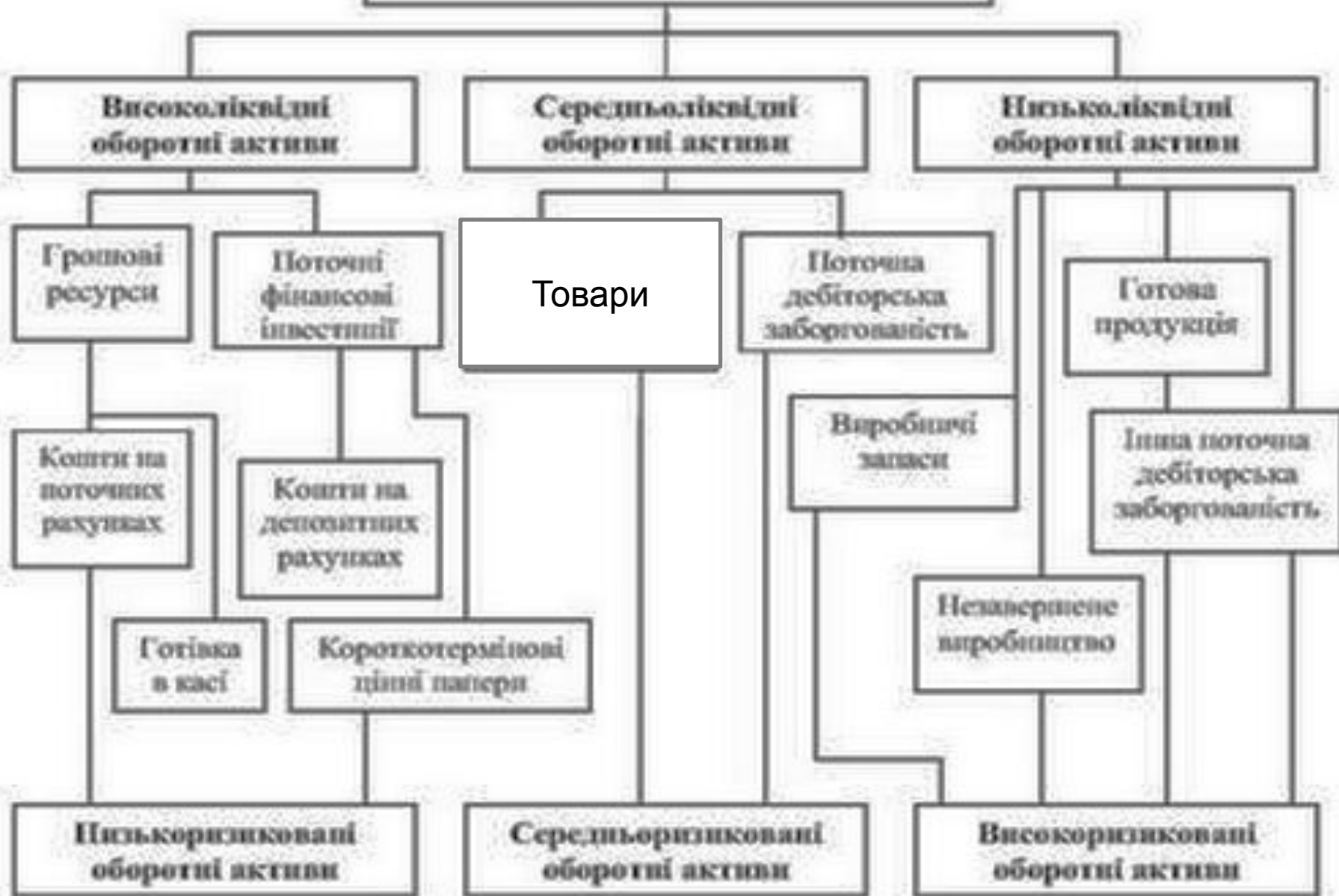
Істотні зміни структури оборотних активів небажані, оскільки для стабільного, добре налагодженого виробництва й реалізації продукції характерна стабільна структура оборотних активів.

Структура з високою часткою заборгованості і низьким рівнем коштів може свідчити про проблеми, пов'язані з оплатою продукції підприємства, а також про переважно негрошовий характер розрахунків.

Алгоритм аналізу оборотних активів

ОБОРОТНІ АКТИВИ

Визначається показники динаміки та структури оборотних активів за рівнем ліквідності з подальшою деталізацією + показники структурної динаміки

Висновок щодо стану ліквідності активів

Алгоритм аналізу оборотних активів

- 1. Визначення динаміки власного оборотного капіталу (ВОК)
 - $ВОК = \text{Валові оборотні активи (ВОА)} - \text{Короткострокові зобов'язання (КЗ)}$
- 2. Визначення динаміки показника
 - $Кзаб = ВОК / ВОА$
- Кзаб – коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним капіталом (показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу)
- Зростання – позитивна динаміка
- Рекомендоване значення $> 0,5$

Алгоритм аналізу оборотних активів

Стан запасів

1. Для характеристики стану запасів необхідно порівняти фактичні залишки за аналізований період з нормативом, розрахованим на підприємстві.

Якщо в результаті порівняння одержують наднормативний залишок, або нестачу до нормативу. І в першому, і в другому випадку можна дати негативну оцінку.

- Наявність наднормативних залишків свідчить про спад ділової активності підприємства, нераціональне використання оборотного капіталу, сповільнення його оборотності. Утримання зайвих запасів спонукає підприємство збільшувати витрати на їх зберігання. Окрім того, підприємство ризикує втратити частину вартості цих запасів у результаті старіння та фізичної зношеності. Зайві запаси, нарешті, заморожують грошові кошти, які можуть використовуватись в процесі виробництва. Крім того керівництво підприємства може свідомо нагромаджувати запаси у зв'язку з перебоями в постачанні та інфляційними процесами.
- Нестача виробничих запасів до нормативу може негативно вплинути на показники виробничої програми.

Аналіз запасів

2. Коефіцієнт накопичення :

$$K_H = \frac{BЗ + НВ}{ГП + Т}$$

де *BЗ* – виробничі запаси; *НВ* – незавершене виробництво; *ГП* – готова продукція; *Т* – товари.

- Характеризує рівень мобільності запасів.
- Нормативне значення < 1 .

Якщо не відповідає нормативу, необхідно з'ясувати **причини збільшення виробничих запасів і витрат**:

- для виробничих запасів - зниження випуску окремих видів продукції через втрату ринків збуту, відхилення фактичного видатку матеріалів від нормативу, нерівномірне надходження матеріальних ресурсів;
- для незавершеного виробництва – анулювання виробничих замовлень, договорів, подорожчання собівартості продукції, недопоставки напівфабрикатів та комплектуючих виробів.

Аналіз запасів

3. Оцінка динаміки запасів підприємства:

$$Tr(ЧД) > Tr(З) > 100\%$$

Зростання запасів, непропорційне зростанню доходів, може свідчити про уповільнення їх обороту, порушення нормальної тривалості виробничого циклу підприємства, відволікання фінансових ресурсів з обороту і погіршення показників ефективності (рентабельності та ділової активності) підприємства.

Алгоритм аналізу оборотних активів

Аналіз простроченої дебіторської заборгованості

Показник	Усього дебіторська заборгованість, тис. гривень	Прострочена дебіторська заборгованість	
		Сума, тис. гривень	Питома вага у структурі дебіторської заборгованості, %
Усього:			
у тому числі			
за товари, роботи, послуги за чистою реалізаційною вартістю			
за вексями			
з бюджетом			
із внутрішніх розрахунків			
інша поточна заборгованість			

Оцінка оборотності дебіторської заборгованості

- 1. Оборотність дебіторської заборгованості:

$$K_{дз} = \frac{ЧД}{ДЗ_c}$$

- $K_{дз}$ – оборотність дебіторської заборгованості
- ЧД – чистий дохід від реалізації, тис. грн.
- $ДЗ_c$ – середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн.
- Позитивно - зростання

Оцінка оборотності дебіторської заборгованості

- 2. Період погашення дебіторської заборгованості:

$$T_{\text{пдз}} = \frac{T}{K_{\text{дз}}}$$

- $T_{\text{пдз}}$ – період (тривалість) погашення дебіторської заборгованості, дні
- T – звітний період, днів (напр, 360 днів – рік)
- $K_{\text{дз}}$ – оборотність дебіторської заборгованості
- Чим триваліший період погашення, тим вище ризик непогашення заборгованості

Оцінка оборотності дебіторської заборгованості

- 3. Частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних коштів:

$$P_{дз} = \frac{ДЗ_с}{ОА_с}$$

- $P_{дз}$ – частка дебіторської заборгованості, %
- $ОА_с$ – середня величина оборотних активів, тис.грн.
- $ДЗ_с$ – середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн.
- Чим вищий показник, тим менш мобільна структура майна підприємства

Оцінка оборотності дебіторської заборгованості

- 4. Частка сумнівної заборгованості у складі дебіторської заборгованості:

$$P_{c3} = \frac{ДЗ_{сум}}{ДЗ_c}$$

- P_{c3} – частка сумнівної дебіторської заборгованості, %
- $ДЗ_{сум}$ – сумнівна дебіторська заборгованість, тис. грн.
- $ДЗ_c$ – середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн.
- Показує якість дебіторської заборгованості.
- Зростання показника – зниження ліквідності підприємства

- 5. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства
- Рекомендовано ≤ 1
- Перевищення показника – загроза фінансовій стійкості підприємства, додаткове залучення дорогих джерел фінансування.

Алгоритм аналізу оборотних активів

Аналіз ефективності використання оборотних активів

Період обороту характеризує швидкість обороту, тобто період, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот, проходячи всі стадії кругообігу на підприємстві (обчислюється в днях).

$$T_{OB} = \frac{\overline{OA} \cdot T}{ЧД}$$

де \overline{OA} - середня вартість оборотних коштів, T - тривалість періоду (360, 180 або 90 днів), $ЧД$ - чистий дохід від реалізації продукції.

Чим менше тривалість одного обороту, тим швидше майно здійснює свій оборот, тим вище ефективність його використання.

Види періоду обороту:

- термін обороту виробничих запасів (**виробничий цикл**);
- термін обороту готової продукції;
- термін обороту запасів;
- термін обороту поточної дебіторської заборгованості (**термін погашення**);
- термін обороту товарної дебіторської заборгованості (**період інкасації**).

Аналіз ефективності використання оборотних активів

Коефіцієнти оборотності характеризує кількість обертів, що здійснює кожна гривня, вкладена в оборотні активи, протягом періоду (року, півріччя, кварталу).

$$K_{об} = \frac{ЧД}{ОА}$$

Чим більше оборотів здійснюють оборотні кошти, то ефективніше вони використовуються. Порівнюється з середньогалузевим показником.

Коефіцієнт оборотності запасів (для внутрішнього контролю):

$$K_{обз} = \frac{СРП}{ЗВ}$$

де $СРП$ – собівартість реалізованої продукції; $\overline{ЗВ}$ – середня за період вартість запасів.

Не може використовуватися для порівняльного аналізу з середньогалузевими значеннями.

Аналіз ефективності використання оборотних активів

Показники економічного ефекту від прискорення оборотності

- **Відносне вивільнення оборотних активів**

$$E_{OA} = (T_{OB1} - T_{OB0}) \cdot \text{чд}_1$$

де чд_1 – одноденний чистий дохід від реалізації продукції за звітній період; T_{OB1}, T_{OB0} – відповідно період обороту звітній і базисний.

- **Приріст обсягу реалізації продукції**

$$\Delta \text{ЧД} = (K_{OB1} - K_{OB0}) \cdot \overline{OA_1}$$

де K_{OB1}, K_{OB0} – коефіцієнти оборотності оборотних активів відповідно за звітній та базисний період.

$\overline{OA_1}$ - середня вартість оборотних активів за звітний період

- **Приріст чистого прибутку**

$$\Delta \text{ЧП} = \text{ЧП}_0 \cdot \frac{K_{OB1}}{K_{OB0}}$$